

pohjola

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Rajaton Pohjola

Yhteistyöministerien erityisedustaja Poul Schlüter. Selonteko 2004

Sisällys

Esipuhe	3
Tiedottamisen ja koordinoinnin vahvistaminen	4
Työmarkkinasektori	5
Elinkeinosektori	7
Koulutussektori	10
Sosiaali- ja terveyssektori	12
Verosektori	16
Aluesektori	18
Oikeussektori	19
Kuluttajasektori	19
Sektorienväliset aiheet työssä rajaesteiden poistamiseksi	20
Erityiset esteet raja-alueilla	21

ANP 2004:776

Rajaesteiden poistaminen

© 2004 Pohjoismaiden ministerineuvosto, Kööpenhamina

Ulkoasu: Due Design A/S 3382-221004

Painos: 1000 (vain tanskaksi)

Painopaikka: Buchs Grafiske A/S, Randers (vain tanskaksi)

Printed in Denmark

ISBN 92-893-1071-5

Esipuhe

Pohjoismaiden ministerineuvoston työ rajaesteiden poistamiseksi sai uutta voimaa vuonna 2003, kun silloinen puheenjohtajamaa Ruotsi asetti Pohjoismaiden välisen integraation tärkeälle sijalle poliittisessa päiväjärjestyksessä. Minut nimettiin tuolloin puheenjohtajamaan erityisedustajaksi työssä rajaesteiden poistamiseksi Pohjoismaiden väliltä. Asia on tärkeä sekä pohjoismaalaisille että pohjoismaiselle elinkeinoelämälle, joten suostuin tehtävään epäröimättä ja mielelläni. En epäröinyt silloinkaan, kun vuoden 2004 puheenjohtajamaa Islanti ja tuleva puheenjohtajamaa Tanska tiedustelivat, haluanko jatkaa tehtävässä vuoteen 2005 saakka.

Tämän vuoden työtä on paljon leimannut kaikkien vuonna 2003 käynnistämiemme määrätietoisten toimintojen jatkaminen. Monet virkamiehet ovat konkreettisesti työskennelleet useiden viime vuonna tekemiäni ehdotusten parissa. Pohjoismaiset ministerit ovat keskustelleet useimmista ehdotuksista. Jotkin näistä keskusteluista ovat jo kantaneet hedelmää, ja konkreettisia ongelmia on saatu ratkaistuksi, mutta muita ongelmia on valitettavasti edelleen jäljellä. Tärkeä osa tätä prosessia on kuitenkin se, että työstä rajaesteiden poistamiseksi on tullut itsestään selvä aihe pohjoismaisten ministerien päiväjärjestyksiin. Siten on pohjustettu mahdollisuuksia saavuttaa vielä useampia ja huomattavia tuloksia pyrkimyksissämme kohti rajatonta Pohjolaa.

Sekä vuonna 2003 että vuonna 2004 olen keskittynyt niihin rajaesteisiin, joita yksittäiset kansalaiset kohtaavat ylittäessään Pohjoismaiden rajoja. Samanaikaisesti myös Pohjoismaiden elinkeinoministerit tarttuivat vuonna 2003 tärkeään tehtävään: he ryhtyivät selvittämään, minkälaiset rajaesteet haittaavat pohjoismaista elinkeinoelämää, ja päättivät ensi vaiheessa laadituttaa luettelon näistä esteistä. Luettelon kokosi Pohjoismaainen innovaatiokeskus, ja se luo uuden ja tärkeän perustan jatkotyölle rajaesteiden poistamiseksi Pohjoismaista.

Meidän on tärkeää tarttua aivan konkreettisesti niihin esteisiin, jotka haittaavat pohjoismaisten työmarkkinoiden avoimuutta ja liikkuvuutta. Yhteisenä tavoitteenamme on oltava Pohjoismaiden yhä vahvempi integroituminen. Pohjoismaiset yritykset pitävät jo Pohjolaa kotimarkkinoinaan. Koska maailmanlaajuinen kilpailu kiristyy jatkuvasti, on myös tärkeää, että Pohjola voi profiloitua avoimeksi ja rajattomaksi alueeksi. Tätä tavoitetta vahvistavat edelleen EU:n kehitys ja varsinkin EU:n laajentuminen, sillä se merkitsee Euroopan kahtiajaon päättymistä. Tällä alalla pohjoismainen yhteistyö ei voi eikä sen pidäkään kilpailla eurooppalaisen yhteistyön kanssa, vaan sen on toimittava yhteydessä siihen. Pohjoismaiden on myös suotavaa päästä hiukan pitemmälle, kun on kyse kansalaisten liikkuvuudesta sekä yritysten kaupasta ja investoinneista yli valtionrajojen. Pohjolan on oltava edelläkävijäalue sisämarkkinoiden onnistumisessa. Aloittamamme tehtävän on johdettava konkreettisiin parannuksiin.

Saamani toimeksiannon mukaisesti annan marraskuussa 2004 Tukholmassa pidettävässä Pohjoismaiden neuvoston istunnossa selonteon siitä, mitä olemme saaneet aikaan vuoden kuluessa. Tässä kirjallisessa selonteossa esitän tilannekatsauksen siitä, mitä olemme saavuttaneet ja miten olemme jatkaneet työtä sekä lopuksi siitä, mistä asioista Pohjoismaiden hallitukset eivät vielä ole päässeet yksimielisyyteen. Vastuu tästä kirjallisesta selonteosta on yksinomaan minun. Pohjoismaiden ministerit eivät ole sitä käsitelleet.

Kööpenhaminassa 14. lokakuuta 2004

Poul Schlüter

Yhteistyöministerien erityisedustaja

Tiedottamisen ja koordinoinnin vahvistaminen

Työtä rajaesteiden poistamiseksi leimaa tällä hetkellä toimijoiden suuri määrä. Nämä pyrkivät kukin osaltaan poistamaan konkreettisia rajaesteitä, jotta saataisiin luoduksi avoimet ja liikkuvat työmarkkinat sekä pohjoismaalaisille että Pohjoismaiden yrityksille. Pohjoismaiset kahdenväliset tietopalvelut, Haloo Pohjola -neuvontapalvelu ja pohjoismaiset raja-aluekomiteat osallistuvat kukin osaltaan merkittävällä tavalla tähän työhön.

Rajaestetyöhön suunnattavan panostuksen vahvistamiseksi ja koordinoimiseksi on Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristöön perustettu rajapoliittinen sihteeristö. Rajapoliittinen sihteeristö koordinoi työtä rajaesteiden poistamiseksi sekä Pohjoismaiden ministerineuvoston eri alojen kokoonpanoissa että suhteessa pohjoismaisiin tietopalveluihin ja pohjoismaisiin rajakomiteoihin. Rajakomiteoiden osalta ministerineuvoston sihteeristö on tehnyt aloitteen niin sanotun *rajapoliittisen foorumin* perustamiseksi. Foorumin tarkoituksena on muodostaa asiantuntijaverkosto, joka kokoontuu vaihtamaan kokemuksia ja tietoja rajaestetyöstä, tunnistamaan poliittista käsittelyä vaativia ongelma-alueita ja vahvistamaan tiedotuspanostuksia parantaen niiden koordinointia yksittäisten pohjoismaisten tietopalvelujen välillä. Konkreettisesti perustetaan virtuaalinen kohtauspaikka, jossa rajaestetyön toimijat voivat pitää yhteyttä ja vaihtaa tietoja. Toukokuussa 2004 pidettiin jo tämän verkoston perustamista käsitellyt seminaari, jonka seurantaseminaari järjestetään lokakuussa 2004.

Kansalaistiedottamisen vahvistaminen

Oikea ja helposti saatava kansalaisille suunnattu tieto on ratkaisevan tärkeää, jotta pohjoismaalaiset saadaan motivoituiksi asumaan, työskentelemään tai opiskelemaan muissa Pohjoismaissa. Tällaisen tiedon tarjoamiseksi Pohjoismaiden ministerineuvosto käynnisti vuonna 1998 Haloo Pohjola -neuvontapalvelun, jonka tehtävänä on auttaa kansalaisia neuvoin ja opastuksin heidän halutessaan asua, työskennellä tai opiskella toisessa Pohjoismaassa. Haloo Pohjola aloitti toimintansa puhelinpalveluna, mutta nyt siitä on kehitetty Internet-pohjainen neuvontapalvelu, jolla on oma kotisivu www.hallonorden.org ja joka on siten eniten käyttäjiä tavoittava alan neuvontapalvelu. Kotisivu toimii pohjoismaisena kirjastona, joka sisältää tietoja ja linkkejä tarvittaviin laitoksiin ja viranomaisiin ja jossa pohjoismaiset sopimukset on koottu yhteen paikkaan. Haloo Pohjola -neuvontapalvelun vahvistamiseksi pohjoismaiset yhteistyöministerit päättivät vuoden 2004 alussa myös lisätä palvelun henkilöresursseja.

Työmarkkinasektori

Työmarkkinasektorilla olen tehnyt useita ehdotuksia, jotka osaltaan edistäisivät liikkuvien ja avoimien pohjoismaisten työmarkkinoiden aikaansaamista. Eri Pohjoismaiden työmarkkinat ovat monilta osin samankaltaiset, mutta niiden välillä on edelleen myös monia eroja. Juuri siksi on ratkaisevan tärkeää, että varmistamme käytännönläheisellä tavalla avoimien ja liikkuvien työmarkkinoiden puitteiden rakentamisen.

OLEN TEHNYT SEURAAVAT EHDOTUKSET:

- A** Sisällytetään pysyvän työ- ja oleskeluluvan saaneet muiden kuin Pohjoismaiden kansalaiset pohjoismaisen työmarkkinasopimuksen soveltamisalaan.
- B** Lievennetään Pohjoismaiden kansalaisille asetettavia Pohjoismaiden työttömyysvakuutusjärjestelmien pääsy- ja eroamisvaatimuksia.
- C** Perustetaan Internetiin Pohjoismaiden välinen pohjoismaisten raja-alueiden työnvälitysjärjestelmä.
- D** Korvataan kansalaisuusvaatimukset osaamisvaatimuksilla täytettäessä avoimia tehtäviä.

Kutakin ehdotusta käsitellään tarkemmin seuraavassa.

- A** Pysyvän työ- ja oleskeluluvan saaneiden muiden kuin Pohjoismaiden kansalaisten sisällyttäminen pohjoismaisen työmarkkinasopimuksen soveltamisalaan

ONGELMA

Pohjoismaisella työmarkkinasopimuksella varmistetaan, että Pohjoismaiden kansalaiset voivat vapaasti työskennellä toisessa Pohjoismaassa. Tätä sopimusta ei kuitenkaan sovelleta kolmansien maiden (muiden kuin Pohjoismaiden) kansalaisiin, joilla on pysyvä työ- ja oleskelulupa.

EHDOTUS

Tältä pohjalta ehdotin pohjoismaisille työministerille, että nämä harkitsisivat muiden kuin Pohjoismaiden kansalaisten sisällyttämistä pohjoismaisen työmarkkinasopimuksen soveltamisalaan.

KÄSITTELY/TULOS

Pohjoismaiset työministerit ovat päättäneet olla kannattamatta tätä ehdotusta. Perusteena on se, ettei katsota olevan syytä laajentaa sopimuksen soveltamisalaa kyseiseen henkilöryhmään, koska se merkitsisi tälle ryhmälle edullisempaa kohtelua kuin uusien EU-jäsenvaltioiden kansalaisille niin kauan kuin näihin sovelletaan siirtymäjärjestelmiä neljässä Pohjoismaassa.

Sen sijaan on asetettu pohjoismainen työryhmä, jonka tehtävänä on tarkistaa pohjoismainen työmarkkinasopimus. Tarkistus on määrä saattaa päätökseen vuonna 2005 Tanskan toimiessa pohjoismaisen yhteistyön puheenjohtajana.

- B** Joustava järjestelmä työttömyysvakuutuksen myöntämiseksi Pohjoismaiden kansalaisille toisessa Pohjoismaassa

ONGELMA

Eri Pohjoismaissa sovelletaan eri vaatimuksia työttömyysvakuutusta myönnettäessä.

EHDOTUS

Työttömyysvakuutuksen sääntöjen harmonisoimiseksi olen ehdottanut, että Pohjoismaiden työministerit tarkastelisivat lähemmin niitä ehtoja, jotka asetetaan pohjoismaisten työttömyysvakuutuskassojen jäsenyydelle. Yhtenä ehdotuksena oli, että Pohjoismaiden kansalaisille asetettavia työttömyysvakuutusjärjestelmien pääsy- ja eroamisvaatimuksia lievennettäisiin.

KÄSITTELY/TULOS

Pohjoismaiden työministerit ovat arvioineet mahdollisuuksia samankaltaistaa pohjoismaisia työttömyysvakuutusjärjestelmiä osana EU:n sääntelyä. Pohjoismaat ovat päättäneet, että tämän

alan harmonisointi on hyvin monimutkaista. Ne ovat kuitenkin yksimielisiä siitä, että tärkeintä on varmistaa riittävä tiedottaminen säännöistä. Pohjoismaisten työttömyysvakuutuskassojen pääsy- ja eroamisvaatimuksia on selitettävä pohjoismaisen Haloo Pohjola -tietopalvelun kotisivulla.

C Pohjoismaiden välisen pohjoismaisten raja-alueiden työnvälitysjärjestelmän perustaminen Internetiin

ONGELMA

Pohjoismaiden rajat ylittävää työnhakua on helpotettava. Siksi tietoja vapaista työpaikoista ja pätevistä työvoimasta on oltava helposti saatavissa Pohjoismaiden raja-alueilla.

EHDOTUS

Olen tältä pohjalta ehdottanut pohjoismaisille työministeriöille, että pohjoismaainen työnvälitys saatettaisiin käyttöön Internetin välityksellä siten, että esimerkiksi työnhakijat saisivat helposti tietoja viereisten raja-alueiden vapaista työpaikoista.

KÄSITTELY/TULOS

Pohjoismaainen työryhmä on arvioinut ehdotuksen teknisiä mahdollisuuksia. Pohjoismaiden työministerit ovat pohjoismaisen työryhmän pyynnöstä päättäneet tehostaa pohjoismaalaisten työnsaantia ja parantaa pohjoismaisten työnhakijoiden ja työnantajien olosuhteita. Konkreettisena toimenä käynnistetään Juutinrauman alueella kokeiluhanke, jossa pohjoismaalaiset saavat sähköisesti Internetin kautta tietoja alueen vapaista paikoista.

D Kansalaisuusvaatimusten korvaaminen osaamisvaatimuksilla täytettäessä avoimia tehtäviä

ONGELMA

Täytettäessä tiettyjä työpaikkoja Pohjoismaissa vaaditaan kyseisen maan kansalaisuutta. Konkreettinen esimerkki tästä esitettiin Suomen entisen yhteistyöministerin Ole Norrbackin raportissa *Pohjoismaalaisten oikeudet*. Suomessa asuva Ruotsin kansalainen ei saanut seurakunnan taloudenhoitajan virkaa Suomessa, koska tehtävään vaadittiin Suomen kansalaisuus.

EHDOTUS

Joissakin tapauksissa kansalaisuusvaatimus on välttämätön yksittäisiä tehtäviä täytettäessä, mutta on myös esimerkkejä siitä, ettei se ole välttämätön vaan pikemminkin vanhentuneen lainsäädännön seuraus. Siksi olen ehdottanut pohjoismaisille työministeriöille, että tutkittaisiin, mihin tehtäviin vaaditaan tietty kansalaisuus.

KÄSITTELY/TULOS

Tehtävät, joihin vaaditaan tietty kansalaisuus, on luetteloitu, ja odotan saavani tämän luettelon. Sen jälkeen esitän ehdotukseni asiasta ministeriöille.

Elinkeinosektori

Työtä rajaesteiden poistamiseksi pohjoismaalaisilta täydennetään loppuvuodesta 2004 elinkeinoelämän rajaesteiden poistamisella. Työ on jo meneillään. Pohjoismaiset elinkeinoministerit ovat koonneet luettelon pohjoismaisen elinkeinoelämän konkreettisista rajaesteistä. Ministerit keskustelivat asiasta kokouksessaan syyskuun alussa 2004. Pohjoismaiset elinkeinoministerit ovat jo alkaneet käsitellä omaan vastuualueeseensa kuuluvia rajaesteitä (ks. jäljempänä), mutta on myös esteitä, jotka kuuluvat muiden alojen ministerien ratkaistavaksi. Oma tehtävänäni on nyt saattaa konkreettiset kysymykset Pohjoismaiden hallitusten käsiteltäväksi.

ELINKEINOSEKTORIN KONKREETTISIA KYSYMYKSIÄ OVAT MUUN MUASSA SEURAAVAT:

- A Tehokkaat pohjoismaiset riskipääomamarkkinat
- B Elinkeinoelämän tietoportaa
- C Rakennus- ja asuntosektorin todistusten ja lupien vastavuoroinen tunnustaminen
- D EU:n yhtiöoikeudellisten direktiivien täytäntöönpano
- E Mittalaitteiden valvonnan pohjoismainen harmonisointi.

Näitä ehdotuksia käsitellään tarkemmin seuraavassa.

A Pohjoismaiset riskipääomamarkkinat

ONGELMA

Hyvin toimivat riskipääomamarkkinat ovat olennainen edellytys uuteen teknologiaan perustuville innovaatioille. Suurena haasteena on se, miten saadaan lisäyksi mahdollisuuksia riskipääoman käyttöön yli valtionrajojen ja siinä yhteydessä poistetuksi esteet vapaalta markkinoiden muodostumiselta. Kriittisimpiä rajat ylittäviä toimintoja riskipääomamarkkinoilla ovat toiseen Pohjoismaahan tehdyn investoinnin tuoton kotiuttaminen, investointikohteen siirtäminen toiseen

Pohjoismaahan ja sellaisten riskipääomarahastojen perustaminen, joihin investoidaan useasta maasta.

EHDOTUS

Pohjoismaiden elinkeinoministerit päättivät syyskuun lopussa 2004 pidetyssä kokouksessaan ottaa kysymyksen pohjoismaisista riskipääomamarkkinoista osaksi rajaestetyötä. Nyt selvitetään tarkemmin, miten tämän sektorin esteet saataisiin minimoiduiksi.

KÄSITTELY/TULOS

On pyrittävä luomaan hyvin toimivat pohjoismaiset riskipääomamarkkinat ja lisäämään pohjoismaisten kansantalouksien kapasiteettia siten, että luodaan nykyistä parempi perusta teknologiaan perustuville innovaatioille.

B Elinkeinoelämän tietoportaa

ONGELMA

Varsinkin pienet ja keskisuuret yritykset, joilla on rajoitetusti resursseja toimintaan naapurimaissa, ovat riippuvaisia helposti saatavista ja asianmukaisista tiedoista, jotka koskevat mahdollisuuksia, vaatimuksia, veroja, viranomaisia, yhteisöjä, mahdollisia asiakkaita ja yhteistyösuhteita. Tietojen puuttuminen tai vaikea saatavuus on jo itsessään rajaeste.

EHDOTUS

Eri maissa on jo nyt saatavissa varsin paljon tietoja, jotka olisi hyvä koota tietoportaaliiin. Siksi elinkeinoelämän pohjoismaisen tietoportaaliiin rakentamiseen on panostettava ensisijaisesti kartoittamalla olemassa olevat tiedot.

KÄSITTELY/TULOS

Pohjoismaiden elinkeinoministerit ovat esittäneet kysymyksen elinkeinoelämän tietoportaaliiin perustamisesta. Pyrkimyksenä on yksinkertaistaa oikeiden tietojen löytämistä. Perustamalla elinkeinoelämän tietoportaa saadaan kootuksi jo olemassa olevat tiedot yhteen

paikkaan Internetissä. Portaali olisi suotavaa kytkeä pohjoismaiseen Haloo Pohjola -neuvontapalveluun. Ehdotuksen asiasisältöä ei vielä ole käsitelty.

C Rakennus- ja asunosektorin todistusten ja lupien vastavuoroinen tunnustaminen

ONGELMA

Rakennus- ja asuntoalalla on useita kansallisia ja kansainvälisiä sääntöjä, jotka vaikuttavat markkinoiden toimivuuteen ja siihen, miten ne estävät innovointia. Haasteena rajaesteiden vähentämisessä tältä alalta on usein keskittyminen sääntöjen ja normien harmonisointiin maiden välillä. Säännöt perustuvat usein kansallisiin perinteisiin, ympäristövaatimuksiin ja turvallisuuteen.

EHDOTUS

Pohjoismaiden rakennusmarkkinat on voitava kehittää yhteiseksi kotimarkkinoiksi, joilla sekä toiminnan harjoittajia (työntekijöitä ja urakoitsijoita) että rakennusmateriaaleja on saatavissa koko pohjoismaisilla markkinoilla yhtäläisin ehdoin.

KÄSITTELY/TULOS

Pohjoismaiset elinkeinoministerit ovat olleet yhteydessä pohjoismaisiin rakennus- ja asunoministereihin käynnistääkseen yhteistyön, jossa koordinoidaan suunnitelmia rakennusmarkkinoiden avaamisesta nykyistä pitemmälle. Rakennusasioista vastaavat pohjoismaiset ministerit ovat jo käynnistäneet työn Pohjoismaiden välisen rakennustarvikkeiden kaupan lisäämiseksi. Tähän työhön osallistuvat aktiivisesti myös Viro, Latvia, Liettua ja Puola. Rakennusalan kaupan lisäämiseksi kyseisten yhdeksän maan välillä on luonnosteltu toimintasuunnitelma. Näiden maiden rakennus- ja asunoministerien odotetaan hyväksyvän tämä toimintasuunnitelma kokouksessaan 1. marraskuuta 2004. Ensi vaiheessa tarkoituksena on vahvistaa aikataulu rakennus- ja asuntoalan eri lurasääntöjen harmonisoinnille yhteistyössä rakennusjärjestöjen ja turvallisuusviranomaisten edustajien kanssa. Lisäksi pyritään muun muassa saamaan aikaan työkoneenkuljettajien

ja räjäytysasiantuntijoiden pohjoismaiset ammattitodistukset sekä sähköasennusten pohjoismaiset lupamenettelyt.

D EU:n yhtiöoikeudellisten direktiivien täytäntöönpano Pohjoismaissa

ONGELMA

Pohjoismaisten yritysten kilpailukykyä rajoittaa se, etteivät ne voi perustaa pohjoismaista yhtiötä, toisin sanoen pohjoismaista konsernia, tämän edellyttämättä täydellisiä juridisia yksiköitä kussakin yksittäisessä maassa.

EHDOTUS

On tärkeää koordinoida pohjoismaisesti niin sanottua eurooppayhtiötä koskevan EU-direktiivin täytäntöönpanoa.

KÄSITTELY/TULOS

Pohjoismaiden elinkeinoministerit ovat ottaneet ehdotuksen käsiteltäväksi ja päättivät jo vuonna 2003 asettaa pohjoismaisen työryhmän koordinoimaan yhtiöoikeudellisten direktiivien kansallista täytäntöönpanoa. Siten saadaan EY-säädökset saatetuksi mahdollisimman yhdenmukaisesti osaksi eri maiden kansallista oikeutta.

E Mittalaitteiden valvonnan pohjoismainen harmonisointi

ONGELMA

Pohjoismaissa tuotetaan runsaasti mittalaitteita, kuten vaakoja ja lämpöenergia-, kaasu- ja vesimittareita. Maat noudattavat kuitenkin erilaisia kansallisia vaatimuksia esimerkiksi kalibrointi- ja testausmenetelmien hyväksymisessä.

EHDOTUS

Tällä alalla tarvitaan mielestäni harmonisointia. EU on käynnistänyt oman harmonisointinsa, mutta tuloksia on odotettavissa vasta vuosien kuluttua. Mikään ei kuitenkaan estä Pohjoismaita kulkemasta edellä. Siksi ehdotin Pohjoismaiden elinkeinoministereille, että Pohjoismaat sopisivat

valvontajärjestelmiä koskevista yhteisistä vaatimuksista ja siten estäisivät voimavarojen tuhlaamista Pohjolassa.

KÄSITTELY/TULOS

Pohjoismaiset elinkeinoministerit ovat asettaneet mittatekniikan työryhmän vahvistamaan pohjoismaista yhteistyötä EU:n mittalaitedirektiivin soveltamisalalla.

Koulutussektori

Hyvin toimiva koulutusyhteistyö on perusedellytys avoimien ja liikkuvien pohjoismaisten työmarkkinoiden luomiselle. Pohjoismaiden hallitukset ovat asettaneet koulutusyhteistyön keskeiselle sijalle pohjoismaisessa yhteistyössä.

TYÖSSÄ RAJAESTEIDEN POISTAMISEKSI POHJOISMAISTA OLEMME KESKITTYNEET ERITYISESTI SEURAAVIIN AIHEISIIN:

- A** Korkea-asteen koulutuksen vastavuoroinen tunnustaminen Pohjoismaissa
- B** Opiskelijoiden opintotuen parantaminen Pohjoismaissa
- C** Ammatillisen koulutuksen vastavuoroinen tunnustaminen Pohjoismaissa
- D** Pohjoismaisen lukiosopimuksen parantaminen.

A Korkea-asteen koulutuksen vastavuoroinen tunnustaminen Pohjoismaissa

ONGELMA

Pohjoismaalaiset kokevat, että voi olla vaikeaa saada korkea-asteen koulutuksen suorituksia ja tutkintoja hyväksytyksi muissa Pohjoismaissa.

EHDOTUS

On helpotettava korkea-asteen koulutuksen suoritusten ja tutkintojen hyväksymistä Pohjoismaissa. Juuri näitä asioita säännellään yhä suuremmassa määrin EU:n tasolla. Siksi on tärkeää, että pohjoismaisen työn ja EU:n työn välillä on selvä yhteys.

KÄSITTELY/TULOS

Pohjoismaiden opetus- ja tutkimusministerit päättivät kokouksessaan kesäkuussa 2004 hyväksyä ja allekirjoittaa pohjoismaisen julistuksen – *Reykjavikin julistuksen* – korkea-asteen koulutusta koskevien tutkintojen tunnustamisesta. Tämä julistus korvaa niin sanotun Sigtunan sopimuksen. Julistuksen seurannasta raportoidaan säännöllisesti, ensimmäisen kerran vuonna 2005. Tämä merkitsee sitä, että konkreettiset ongelmat korkea-asteen tutkintojen vastavuoroisessa

tunnustamisessa saatetaan säännöllisin väliajoin pohjoismaisten opetus- ja tutkimusministerien käsiteltäväksi.

B Opiskelijoiden opintotuen parantaminen Pohjoismaissa

ONGELMA

Opintotuen myöntäminen opiskelijoille perustuu eri Pohjoismaissa hyvin erilaisiin järjestelmiin. Siksi opiskelijat voivat joutua tilanteisiin, joissa he eivät saa opintotukea, julkisen liikenteen matkatukea tms.

EHDOTUS

Olen kehottanut pohjoismaisia opetus- ja tutkimusministereitä varmistamaan käytännön toimin, ettei yksikään opiskelija jäisi väliinputoajaksi eri opintotukijärjestelmien väliin. Tarkoituksena on, että opintotukijärjestelmien erot eivät saa olla esteenä opiskelijoille ja että tiedottamista opintotuen mahdollisuuksista ja ehdoista parannetaan.

KÄSITTELY/TULOS

Pohjoismaiset opetus- ja tutkimusministerit ovat asettaneet opintotukityöryhmän, jonka tehtävänä on jatkaa työtä rajaesteiden vähentämiseksi. Työryhmä esitti ensimmäisen raportin pohjoismaisten opetusministerien kokouksessa kesäkuussa 2003 ja toisen raportin kesäkuussa 2004. Ryhmä jatkaa työskentelyään.

C Ammatillisen koulutuksen vastavuoroinen tunnustaminen Pohjoismaissa

ONGELMA

Pohjoismaisessa koulutusyhteistyössä on tähän asti keskitytty lukiotason ja korkea-asteen koulutuksen vastavuoroiseen tunnustamiseen, mutta myös muissa koulutusjärjestelmän osissa esiintyy ongelmia.

EHDOTUS

Tämän perusteella olen ehdottanut, että pohjoismaiset opetus- ja tutkimusministerit tarkastelisi-

vat lähemmin muuta ammatillista koulutusta, johon osallistuu varsin monia pohjoismaalaisia.

KÄSITTELY/TULOS

On toteutettu kokeiluhanke, jossa selvitettiin, miten ammatillisen koulutuksen tunnustaminen toimii Pohjoismaissa. Kesäkuussa 2004 pidetyssä kokouksessaan Pohjoismaiden opetusministerit käsittelivät ja hyväksyivät raportin ammatillisen pätevyyden tunnustamisesta Pohjoismaissa (*Erkännande av yrkeskompetens i Norden*), jossa esitettiin viisi konkreettista suositusta kokemustenvaihdon tukemiseksi Pohjoismaissa ja muualla Euroopassa. Suositukset kirjataan Pohjoismaiden ministerineuvoston koulutussektorin strategia-suunnitelmaan vuosiksi 2005-2007. Ammatillisen koulutuksen vastavuoroinen tunnustaminen varmistetaan mahdollisimman pitkälle. Tämä työ sovitetaan yhteen samaa aihetta käsittelevän EU-yhteistyön eli niin sanotun Kööpenhaminan prosessin kanssa.

► Pohjoismaisen lukiosopimuksen parantaminen

ONGELMA

Pohjoismaiden opiskelijat hyödyntävät pohjoismaista lukiosopimusta varsin rajoitetusti. Tähän saakka lukiosopimus ei myöskään ole sisältänyt ammatilukiokoulutuksen tunnustamista.

EHDOTUS

Olen kehottanut pohjoismaisia opetus- ja tutkimusministereitä työskentelemään pohjoismaisen lukiosopimuksen ajantasaistamiseksi sekä harkitsemaan toimia, joilla lukion suorittaminen toisessa Pohjoismaassa tehtäisiin nuorille nykyistä kiinnostavammaksi.

KÄSITTELY/TULOS

Pohjoismaiset opetus- ja tutkimusministerit hyväksyivät kesäkuussa 2004 pidetyssä kokouksessaan uuden pohjoismaisen lukiosopimuksen. Uusi lukiosopimus on nyt ajan tasalla ja sisältää muun muassa ammatillisen koulutuksen tunnustamisen. Pohjoismaista lukiosopimusta

hyödyntävien oppilaiden määrä on selvitetty. Tämän tuloksen pohjalta laaditaan lukiosopimuksen tiedottamisstrategia. Samassa yhteydessä panostetaan kansallisiin tiedottamisstrategioihin, mukaan lukien osittain suoritettua koulutuksen tunnustaminen. Ratkaisun etsiminen kysymykseen osittain suoritettua koulutuksen tunnustamisesta kirjataan Pohjoismaiden ministerineuvoston koulutussektorin strategiasuunnitelmaan vuosiksi 2005-2007.

Sosiaali- ja terveyssektori

Sosiaali- ja terveyssektorilla kansalaiset kokevat, että voi usein olla vaikeaa saada käsitystä siitä, mitä oikeuksia heillä on heidän opiskellessaan, työskennellessään tai asuessaan toisessa Pohjoismaassa. Siksi myös Pohjoismaiden sosiaali- ja terveysministerit ovat keskittyneet rajaesteiden poistamiseen omalla vastualueellaan. Jäljempänä luetellaan rajaestekysymyksiä, jotka ovat olleet pohjoismaisten sosiaali- ja terveysministerien päiväjärjestyksessä vuonna 2004. Näitä kysymyksiä on valmisteltu pohjoismaisia sosiaaliturva- ja sosiaalipalvelusopimusta käsittelevissä työryhmissä eli sosiaalivakuutustyöryhmässä ja sosiaalipalvelutyöryhmässä. Ryhmissä on asiantuntijoita kaikista Pohjoismaista.

- A Viranomaisten kouluttaminen
- B Sosiaalipalvelusopimuksen ajantasaistaminen
- C Vanhempainlomajärjestelmien uudistaminen
- D Pohjoismainen lääkepassi
- E Liikuntarajoitteisten rajaesteet
- F Uusi pohjoismainen sosiaaliturvasopimus.

Lisäksi on käsitelty *eläkkeiden karttumista ja lääkemääräysten voimassaoloa kaikissa Pohjoismaissa*. Näiden asioiden käsittely saatiin päätökseen jo vuonna 2003. Käsittelyä selostetaan lyhyesti seuraavassa.

A Viranomaisten kouluttaminen

ONGELMA

Pohjoismaalaiset kokevat usein, että on vaikeaa löytää asianmukaisia tietoja oikeuksista ja mahdollisuuksista.

EHDOTUS

Ongelma pyritään korjaamaan paitsi tehostamalla tiedottamista voimassa olevista pohjoismaisista oikeuksista myös parantamalla viranomaisten tietämystä ja kansalaistiedottamista.

KÄSITTELY/TULOS

Pohjoismainen sosiaalivakuutustyöryhmä sekä sosiaalipalvelutyöryhmä ovat laatineet ehdotuksen Internetin käytön lisäämisestä kansalaisten ja virkamiesten työvälineenä sekä järjestäneet virkamiesvaihtoa ja koulutusta ja ajantasaistaneet nykyistä asioiden valmistelijoiden koulutustarjontaa. Konkreettisena toimenpiteenä pohjoismaiset sosiaali- ja terveysministerit ovat myöntäneet varoja sähköiseen analyysivälineeseen, joka tulee asianomaisten valmistelijoiden käyttöön Pohjoismaissa alkuvuodesta 2004. *E-form Analysing Tool (EAT)* on tietotyöväline, joka sisältää EU:n sosiaalivakuutussektorin tuoreimmat päivitykset, tuomioistuinratkaisut ym. Parhaillaan laaditaan myös esitettä, jonka avulla levitetään tietoa EAT-työvälineestä.

B Sosiaalipalvelusopimuksen ajantasaistaminen

ONGELMA

On tärkeää, etteivät kansalaiset putoa kahden järjestelmän väliin, jolloin he voivat jäädä ilman sosiaaliturvaa tai oikeutta sosiaalipalveluihin.

EHDOTUS

Pohjoismainen sosiaalipalvelusopimus sisältää määräykset muun muassa sosiaalituen maksamisesta, sosiaalipalvelujen myöntämisestä sekä hoitoa tarvitsevien kotiinkuljetuksesta, matkoista ja siirroista heidän oleskellessaan toisessa Pohjoismaassa tai muuttaessaan toiseen Pohjoismaahan. Siksi on tärkeää, että sosiaalipalvelusopimus saatetaan ajan tasalle ja hyvin toimivaksi.

KÄSITTELY/TULOS

Pohjoismainen sosiaalipalvelutyöryhmä osin ajantasaistaa ja osin parantaa pohjoismaista sosiaalipalvelusopimusta. Pohjoismaiset sosiaali- ja terveysministerit päättivät elokuussa 2004 periaatteessa kannattaa ehdotusta, että sopimukseen lisättäisiin määräys muuton yhteydessä kunnille asetettavasta yhteistyövelvoitteesta, joka koskee liikuntarajoitteisten sosiaalituen ja sosiaalipalvelujen tarvetta. Koottu ehdotus sopimukseen

tehtävistä muutoksista on valmisteilla. Lisäksi ehdotuksesta käy ilmi, että yhteistyövelvoitetta harkitaan myös kuljetuspalveluille. Pohjoismaiset sosiaali- ja terveysministerit ovat korostaneet, että asia on käsiteltävä mahdollisimman nopeasti.

C Vanhempainlomajärjestelmien uudistaminen

ONGELMA

Eri Pohjoismailla on hyvin erilaiset vanhempainlomia koskevat säännöt. Siksi monet kokevat, että voi olla vaikeaa saada selvää käsitystä siitä, mitä sääntöjä sovelletaan, jos esimerkiksi asuu yhdessä Pohjoismaassa ja työskentelee toisessa.

EHDOTUS

Tämän perusteella ehdotin pohjoismaisille sosiaali- ja terveysministereille, että selvitetäisiin tarkemmin niitä konkreettisia tilanteita, joissa kansalaiset putoavat eri säännösten väliin lapsen syntymän yhteydessä. On tärkeää löytää käytännönläheiset ratkaisut tähän ongelmaan.

KÄSITTELY/TULOS

Pohjoismainen sosiaalivakuutusryhmä käsittelee konkreettisia lapsen syntymään liittyviä ongelmia. Työn perusteella laaditaan raportti mahdollisuuksista uudistaa vanhempainlomajärjestelmiä. Sosiaali- ja terveysministerien kokouksessa elokuussa 2004 pidettiin hyvin tärkeänä tehdä käytännöllisiä ja konkreettisia ehdotuksia tilanteen korjaamiseksi. Sosiaalivakuutusryhmä jatkaa työtään raportoidakseen siitä sosiaali- ja terveysministereille kesäkuussa 2005.

D Pohjoismainen lääkepassi

ONGELMA

Pohjoismailla on erilaiset määräykset siitä, mitä narkoottisia ja psykotrooppisia aineita sisältäviä lääkkeitä saa viedä Pohjoismaasta toiseen. Tilanne on erityisen vaikea esimerkiksi niille, jotka matkustavat usein Bornholmiin ja pois sieltä Ruotsin/Ystadin kautta.

EHDOTUS

Tältä pohjalta ehdotetaan, että Pohjoismaat sopivat yhteisen luettelon laatimisesta sellaisista narkoottisia ja psykotrooppisia aineita sisältävistä lääkkeistä, joita saa viedä laillisesti Pohjoismaasta toiseen.

KÄSITTELY/TULOS

Työryhmä on ehdottanut selvittäväksi, mitä narkoottisia ja psykotrooppisia aineita sisältäviä lääkkeitä saa viedä Pohjoismaasta toiseen. Huumeasioista vastaavat pohjoismaiset ministerit päättivät elokuussa 2004 pidetyssä kokouksessaan

- hyväksyä työryhmän ehdottaman luettelon yhteisenä kantanaan
- saattaa luettelon sovellettavaksi kansallisesti siltä osin kuin se ei ole ristiriidassa kyseisten maiden kansainvälisten velvoitteiden kanssa, kansainväliset sopimukset mukaan lukien
- pyytää virkamieskomiteaa selvittämään, onko suhteessa kansainvälisiin sopimuksiin joitakin ongelmia, ja jos on, toimia muutosten aikaansaamiseksi näihin sopimuksiin yhteisen kannan mukaisesti.

E Liikuntarajoitteisten rajaesteet

ONGELMA

Jos liikuntarajoitteinen kansalainen muuttaa toiseen Pohjoismaahan, hänen on tärkeää saada henkilökohtaista apua. Sama koskee tulkkipalvelua siirtymäkausiin muutettaessa Pohjoismaasta toiseen.

EHDOTUS

Tältä pohjalta olen ehdottanut, että Pohjoismaiden sosiaali- ja terveysministerit asettaisivat tämän työn etusijalle ja selvittäisivät sen yhteydessä, mitä erityisiä oikeuksia liikuntarajoitteisilla on Pohjoismaissa.

KÄSITTELY/TULOS

Jo vuonna 2002 Pohjoismaiden sosiaali- ja terveysministerit päättivät painottaa liikuntarajoite-

teisten rajaesteitä työssään rajaesteiden poistamiseksi. Siksi he esittivät Pohjoismaiden neuvoston juhlaistunnossa vuonna 2002 erityisen ministerineuvoston ehdotuksen raportin *Fri rörlighet för alla – Gränshinder för funktionshindrades rörlighet i Norden* seurannasta. Seuranta on hoidettu varsinkin pohjoismaisessa sosiaalipalvelutyöryhmässä.

Sosiaali- ja terveysministerit hyväksyivät elokuussa 2004 pidetyssä kokouksessaan tarkemman selvityksen pohjoismaisista kuljetuspalveluista sekä asiaa koskevan ehdotuksen. Samalla vahvistettiin tiedottamista ja mahdollisuuksia saada vamma perusteella henkilökohtaista muutto-apua, tulkkipalveluja ja vastavuoroisesti tunnustettuja etuuksia. Raportin seuranta jatketään.

F Uusi pohjoismainen sosiaaliturvasopimus

ONGELMA

EU:n asetuksella 1408/71 säädettyä sosiaalialan säännöstöä muutetaan tasaisin väliajoin. Tämä voi luonnollisesti aiheuttaa epäselvyyttä siitä, mitä sääntöjä sovelletaan myös Pohjoismaissa.

EHDOTUS

Siksi on tärkeää selkiyttää tilannetta ja tehdä selväksi, mitkä säännöt koskevat Pohjoismaiden kansalaisia.

KÄSITTELY/TULOS

Pohjoismaiden sosiaali- ja terveysministerit allekirjoittivat elokuussa 2003 uuden pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen, jolla aiempi sosiaaliturvasopimus ajantasaistetaan erityisesti suhteessa EU:n sosiaalialan säännöstön uusiin muutoksiin (asetus 1408/71). Uusi sosiaaliturvasopimus tuli voimaan 1. syyskuuta 2004. Se ei kuitenkaan toistaiseksi ole voimassa Färsaarilla ja Grönlandissa. Näiden itsehallintoalueiden päätöksentekolinten on päätettävä, liittyvätkö ne sopimukseen.

Eläkkeiden karttuminen

Pohjoismaiden sosiaali- ja terveysministerit päättivät vuonna 2002 selvittää ja arvioida mahdollisuuksia muuttaa pohjoismaisten virkamiesten eläkkeiden karttumista koskevia sääntöjä. Ongelma otettiin esiin *Pohjoismaalaisten oikeudet* -raportissa. Asia oli esillä pohjoismaisessa sosiaalivakuutusryhmässä, minkä jälkeen Pohjoismaiden sosiaali- ja terveysministerit käsitelivät sitä. Ongelmasta tehtiin seuraava päätelmä:

“Ehdotetaan, ettei asian johdosta ryhdytä erityisiin toimenpiteisiin seuraavista syistä:

- a) Sääntöjen tavoite. Säännöt koskevat niiden henkilöiden peruseläkettä, jotka eivät ole työskennelleet missään maassa, ja niiden on määrä helpottaa hyvin pienten summien hallinnointia. Kohderyhmä on pieni ja pienenee yhä vuosien saatossa.
- b) EU-asetuksen 1408/71 tuleva laajentaminen työtä tekemättömiin henkilöihin. Tanska on laajentamiskeskusteluissa ilmoittanut vaativansa poikkeuksen, joka tässä yhteydessä tarkoittaa, että vastaisuudessakin sovelletaan pohjoismaisen sopimuksen mukaista kolmen vuoden sääntöä. Pohjoismaat eivät siis tue yksimielisesti kolmen vuoden säännön poistamista ennen tarkistetun EU-asetuksen tuleamista voimaan.

Asian käsittelyn jatkamista ei pidetä tarpeellisenä.”

Toisin sanoen kyse on rajaesteestä, joka ei ole erityisen tärkeä pohjoismaalaisille, koska se koskee melko pientä joukkoa. Asiaa säännellään nyt EU:n lainsäädännöllä.

Pohjoismaisten lääkemääräysten voimassaolo kaikissa Pohjoismaissa

Pohjoismaiden sosiaali- ja terveysministerit ovat ottaneet arvioitavaksi sopimuksen lääkemääräysten pohjoismaisesta voimassaolosta. Syyskuussa 2003 kaikkien Pohjoismaiden lääkeviranomaisten edustajat kokoontuivat silloisen puheenjohtaja-

maan Ruotsin ehdotuksesta käymään läpi koke-
muksiaan lääkemääräysten pohjoismaista voi-
massaoloa koskevasta sopimuksesta ja keskus-
telemaan ajankohtaisista lääkekysymyksistä
pohjoismaisella tasolla. Kokouksessa pääteltiin,
että mahdollisuutta käyttää yhdessä Pohjois-
maassa kirjoitettuja lääkemääräyksiä muiden
Pohjoismaiden apteekkeissa hyödynnetään melko
niukasti. Ongelmia on esiintynyt vain vähän, ja
sopimuksen katsotaan yleisesti toimivan tyydyt-
tävästi.

Säännöt on kaikissa Pohjoismaissa Tanskaa lu-
kuun ottamatta laajennettu koskemaan myös EU:n
ja ETA:n kansalaisia. Laajennuksen arvioidaan
totuttavan kansalliset apteekit käsittelemään
muissa maissa kirjoitettuja lääkemääräyksiä.

Lääkesektorilla aiotaan jatkaa säännöllisiä poh-
joismaisia kokouksia. Käytyjen keskustelujen ja
tehtyjen päätelmien perusteella ei kuitenkaan
pidetty välttämättömänä välittömästi jatkaa
lääkemääräysten voimassaoloa koskevan sopi-
muksen arviointia.

Verosektori

Verosektorin merkitys on keskeinen ja yksityishenkilölle ratkaisevan tärkeä, jos tämän ansiotulojen tai eläkkeen verottaminen on epäselvää hänen harkitessaan muuttoa toiseen Pohjoismaahan tai työskentelyä siellä. Siksi verosektori on ollut tärkeä tekijä työssä rajaesteiden poistamiseksi Pohjoismaista.

POHJOISMAIDEN VALTIOVARAIN- JA VEROMINISTERIT KÄSITTELEVÄT TYÖSSÄÄN RAJAESTEIDEN POISTAMISEKSI SEURAAVIA ASIOITA:

- A Verosektorin konkreettiset rajaesteet
- B Pohjoismaisen veroportaalin rakentaminen ja virtuaalisen pohjoismaisen verotoimiston perustaminen
- C Tilisiirrot Pohjoismaasta toiseen.

A Verosektorin konkreettiset rajaesteet

Pohjoismaiseen Haloo Pohjola -neuvontapalveluun, muihin tietopalveluihin ja Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristöön otetaan usein yhteyttä asioissa, jotka ovat konkreettisia esimerkkejä verosektorin rajaesteistä. Tämä koskee esimerkiksi eläkkeiden verotusta, tilapäisesti toisessa Pohjoismaassa työskentelevien työntekijöiden verotusta ja joidenkin ammattiryhmien, kuten merimiesten, verotusta.

EHDOTUS

Olen ehdottanut, että Pohjoismaiden valtiovarain- ja veroministerit käsittelevät konkreettisia esteitä pitäen silmällä pohjoismaisen verosopimuksen tarkistamista.

KÄSITTELY/TULOS

Pohjoismaiden valtiovarainministerit päättivät jo vuonna 2003 asettaa pohjoismaisen verotyöryhmän, joka kokoaisi ja selostaisi konkreettisia kysymyksiä. Työryhmä on nyt antanut työstään raportin, jossa selostetaan useita konkreettisia verosektorin rajaestepauksia. Parhaillaan laaditaan kattavaa rajaesteluetteloa, joka esite-

tään Pohjoismaiden valtiovarainministereille näiden kokouksessa marraskuussa 2004.

B Sähköinen veronlaskentamalli/Pohjoismaisen veroportaali/Virtuaalinen verotoimisto

ONGELMA

Yksittäisen kansalaisen voi olla vaikea nähdä, mitä seurauksia työskentelystä tai asumisesta toisessa Pohjoismaassa saattaa olla. Seuraukset voivat luonnollisesti osaltaan tehdä toimimisen Pohjoismaiden rajojen yli hankalaksi ja epävarmaksi.

EHDOTUS

Ehdotin alkuvuodesta 2003, että Pohjoismaiden valtiovarain- ja veroministerit harkitsisivat mahdollisuutta laatia sähköinen veronlaskentamalli siten, että yksittäinen kansalainen saa ennen toiseen Pohjoismaahan muuttamista yleiskäsityksen siitä, mitä puhtaasti verotuksellisia seurauksia muutto tai työskentely Pohjoismaiden rajojen yli aiheuttaa.

KÄSITTELY/TULOS

Pohjoismaiden valtiovarain- ja veroministerit antoivat pohjoismaiselle verotyöryhmälle tehtäväksi selvittää mahdollisuuksia laatia sähköinen veronlaskentamalli. Ryhmä katsoi kuitenkin, ettei ollut teknisesti mahdollista laatia sellaista mallia, joka antaisi pohjoismaalaisille riittävän selvän kuvan tuloverotuksen tasosta heidän työskennellessään tai asuessaan toisessa Pohjoismaassa. Pohjoismaisen verotyöryhmä ehdotti sen sijaan, että perustettaisiin *pohjoismaisen veroportaali ja virtuaalinen pohjoismaisen verotoimisto*.

Pohjoismaisen veroportaali avataan Internetiin osana työtä, jossa parannetaan sekä kansalaisille että viranomaisille suunnattua tiedottamista siitä, miten Pohjoismaissa verotetaan kansalaisia, jotka joko työskentelevät toisessa Pohjoismaassa tai muuttavat sinne asumaan. Siten pyritään auttamaan kansalaisia ja yrityksiä löytämään asianmu-

kaista tietoa ja avustamaan heitä veroasioiden käsittelyssä. Pohjoismaiset veroviranomaiset kokoavat erityisen hanketyöryhmän selvittämään yhteistä sähköistä palvelua. Palvelu on niiden pohjoismaalaisten käytettävissä, jotka tarvitsevat yhteyttä useamman kuin yhden maan veroviranomaisiin.

Virtuaalisella pohjoismaisella verotoimistolla tarkoitetaan pohjoismaista yhteistyöorganisaatiota, joka vastaa yhteydenpidosta Pohjoismaiden välisissä veroasioissa ja tiedottamisesta pohjoismaalaisille pohjoismaisesta verotuksesta. Organisaatorisesti virtuaalinen pohjoismainen verotoimisto koostuu yhdestä kunkin maan edustajasta. Pohjoismaisen verotoimiston tarkoituksena on toimia Pohjoismaiden välisenä yhteysorganisaationa, jonka käsiteltäväksi voidaan antaa konkreettisia veroasioita. Asioiden valmistelu ja viranomaiskäsittely hoidetaan osana viranomaisten varsinaista toimintaa.

C Tilisiirrot Pohjoismaasta toiseen

ONGELMA

Tilisiirto Pohjoismaasta toiseen voi usein aiheuttaa paljon kuluja, ja saattaa kestää useita päiviä ennen kuin vastaanottaja saa rahat tililleen.

EHDOTUS

Tämän johdosta ehdotin Pohjoismaiden valtiovarainministereille, että arvioitaisiin mahdollisuuksia säännellä toisaalta Pohjoismaiden välisten tilisiirtojen palvelumaksujen suuruutta ja toisaalta näiden siirtojen kestoa. Norden-yhdistysten liitto on useassa yhteydessä selvittänyt Pohjoismaiden välisten tilisiirtojen tilannetta ja päätellyt, että pankit ovat parantaneet tiedottamistaan näistä asioista, mikä on jonkin verran joustavoittanut tilisiirtoja.

KÄSITTELY/TULOS

Pohjoismaiden valtiovarainministerit ovat useassa yhteydessä keskustelleet Pohjoismaiden välisistä tilisiirroista mutta eivät ole päässeet yksimielisyyteen siitä, että pohjoismaisia pankkeja vaadittaisiin perimään pohjoismaisista tilisiirroista samansuuruiset palvelumaksut kuin kotimaisista tilisiirroista. Sen sijaan Pohjoismaiden valtiovarainministerit hyväksyivät toukokuussa 2004 julistuksen, jonka mukaan tilisiirto Pohjoismaasta toiseen saa kestää enintään kolme pankkipäivää.

Aluesektori

Aluesektori on erityisesti sitoutunut työhön raja-esteiden poistamiseksi pohjoismaisten raja-aluekomiteoiden avulla. Alueelliset raja-aluekomiteat työskentelevät paikallis- ja aluetasolla epätarkoituksenmukaisten esteiden poistamiseksi vapaalta Pohjoismaiden rajat ylittävältä liikkumiselta. Pohjoismaiset raja-aluekomiteat toimivat konkreettisesti yhteistyössä Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön kanssa rajapoliittisen sihteeristön kautta. Pohjoismaiset alueministerit käsittelevät seuraavia asioita:

- A Parhaiden pohjoismaisten raja-aleratkaisujen hanke – GOLIN-hanke**
- B Tilastot työmatkaliikenteestä Pohjoismaiden raja-alueilla**
- C Koulutukseen, osaamisen kehittämiseen ja työmarkkinoihin liittyvät hankkeet**

- A Parhaiden pohjoismaisten raja-aleratkaisujen hanke – GOLIN-hanke**

Neljä pohjoismaista raja-aluetta (Juutinrauma, Östfold-Bohuslän/Dalsland, Haaparanta/Tornio ja ARKO) selvittävät yhteistyössä parhaita pohjoismaisia raja-aleratkaisuja. Tämän GOLIN-hankkeen tavoitteena on kartoittaa yhteiset ongelmalliset esteet työmarkkinoilla ja listata eri alueiden toimenpiteet ongelmien ratkaisemiseksi.

Hankkeen keskeisenä toimintamuotona ovat useat työpajat, joissa asianomaiset toimijat esittelevät paikallisia aloitteita ja joissa keskustellaan siitä, miten muut raja-alueet voivat hyödyntää näitä kokemuksia. Kuhunkin työpajaan osallistuu henkilöitä, jotka päivittäin työskentelevät ihmisten ja yritysten kanssa yli valtionrajan. Tämä antaa perustan hyvin konkreettisten kokemusten ja parhaiden käytäntöjen vaihtamiselle.

Ensimmäinen GOLIN-työpaja, joka järjestettiin Grebbestadissa elokuussa 2003, oli ensisijaisesti tarkoitettu vero-, sosiaalivakuutus-, työväily- ja muille viranomaisille. Toisessa, Tornion-Haaparan-

nan työpajassa helmikuussa 2004 aiheena oli yhteisten työmarkkinoiden teoria ja käytäntö, ja kohderyhmä laajennettiin käsittämään myös yritykset, työnantaja- ja työntekijäjärjestöt sekä erikseen valitut työmarkkinahankkeet eri puolilta rajaa. Kolmas työpaja järjestettiin syyskuussa 2004 Helsingörissä, ja aiheena oli koulutus ja osaamishuolto Pohjoismaissa. Tämä aihe valittiin pitäen yleistavoitteena sitä, että pohjoismaisille yrityksille on varmistettava sopivan ammattitaidon omaavan työvoiman saanti ja että työntekijöille on taattava mahdollisuus käyttää ammattitaitoaan kaikissa Pohjoismaissa. Työpajaan osallistui viranomaisten, koulutusasiantuntijoiden, työmarkkinaosapuolten ja järjestöjen edustajia sekä neljän raja-alueen paikallisten hankkeiden edustajia.

- B Tilastot työmatkaliikenteestä Pohjoismaiden raja-alueilla**

Täydellisten tilastojen laatiminen Pohjoismaiden välisestä työmatkaliikenteestä on tärkeä edellytys rajaesteiden aiheuttamien ongelmien selvittämiseksi. Alueministerit ovat tässä yhteydessä käynnistäneet työn, jonka tavoitteena on luoda kokonaiskuva Pohjoismaiden rajat ylittävistä työmatkaliikenteestä. Osaraportti työmatkaliikenteestä Ruotsin ja Norjan välisen rajan yli esitettiin huhtikuussa 2004. Hanke on määrä saattaa päätökseen vuoden 2004 loppuun mennessä.

Koulutukseen, osaamisen kehittämiseen ja työmarkkinoihin liittyvät hankkeet

Syyskuussa 2004 aluepolitiikan virkamieskomitea myönsi erityisistä rajaestemäärärahoistaan varoja kahdelle Juutinrauman komitean käynnistämälle hankkeelle. Toisen hankkeen lähtökohtana ovat työmarkkinoilla esiintyvät esteet, jotka perustuvat eri maiden erilaisiin lainsäädäntöihin ja perinteisiin. Toinen hanke käsittelee valtionrajat ylittävää koulutusta ja osaamisen kehittämistä sekä tämän yhteistyön kehittämisen edellytyksiä. Molemmat hankkeet on määrä saattaa päätökseen vuoden 2004 lopussa.

Oikeussektori

ONGELMA

Eri Pohjoismaat noudattavat erilaisia periaatteita avioeron yhteydessä tapahtuvan omaisuuden osituksen ja aviopuolisoiden perintöoikeuden osalta.

EHDOTUS

Pohjoismaiden oikeusministerit ovat käynnistäneet laajan työn Pohjoismaiden avioliitto- ja perhelainsäädännön selvittämiseksi, ja vuodesta 2003 alkaen asiasta on laadittu neljä raporttia.

KÄSITTELY/TULOS

Pohjoismaiden oikeusministerit käsittelivät asiaa viimeksi kesäkuussa 2004, jolloin päätettiin

- antaa pohjoismaiselle perheoikeuden asiantuntijaryhmälle tehtäväksi harkita ja selvittää jatkuvasti käytännön mahdollisuuksia alan harmonisointiin
- asetettaessa kansallista perheoikeudellisten kysymysten komiteaa kehottaa komiteaa painottamaan pohjoismaista oikeusturvaa
- antaa lainsäädäntökysymysten virkamieskomitealle tehtäväksi järjestää pohjoismainen konferenssi pohjoismaisen perintölainsäädännön uudistamisesta jatkuvan yhteydenpidon ja yhteistyön käynnistämistä varten.

Kuluttajasektori

Perusmaksupalveluja koskeva hanke, mukaan lukien henkilötunnuksen vaatiminen pankkitiliä avattaessa.

ONGELMA

Pankkitiliä avattaessa vaaditaan useimmiten henkilötunnus. Joissakin tapauksissa pohjoismaalaiset voivat kuitenkin avata pankkitilin ilman henkilötunnustakin.

EHDOTUS

Alan ohjeet näyttävät olevan melko epäselvät. Asiaa selvitetään muun muassa siltä osin, mitä vaatimuksia, henkilötunnus mukaan lukien, pankkitiliä avattaessa esitetään.

KÄSITTELY/TULOS

Selvitys annettiin alkuvuodesta 2004, mutta kuluttajaministerit eivät vielä ole keskustelleet siitä.

Sektorienväliset aiheet työssä rajaesteiden poistamiseksi

Henkilötunnuksen antaminen

ONGELMA

Pohjoismaiden kansalaisten muuttaessa Pohjoismaasta toiseen heille on annettava henkilötunnus. Joissakin tapauksissa se annetaan, kun kaikki muuttajaa koskevat asiakirjat ovat kunnossa. Joskus henkilötunnuksen saaminen voi kuitenkin kestää varsin kauan. Tämä vaikuttaa moniin asioihin muuton yhteydessä. Ilman henkilötunnusta voi esimerkiksi olla vaikeaa saada pankkitiliä avatuksi, saada verokorttia palkanmaksua varten, tehdä vuokrasopimusta jne.

EHDOTUS

Pohjoismaiden yhteistyöministerit ottivat vuonna 2003 tehtäväkseen parantaa pohjoismaista henkilötunnusten antamisen järjestelmää. Pohjoismaiden väestökirjanpitojärjestelmien asiantuntijat ovat työskennelleet määrätietoisesti parantaakseen järjestelmää Pohjoismaasta toiseen muuttavien yksittäisten kansalaisten kannalta. Työ järjestelmän parantamiseksi on johtanut sopimuksen uudistamiseen.

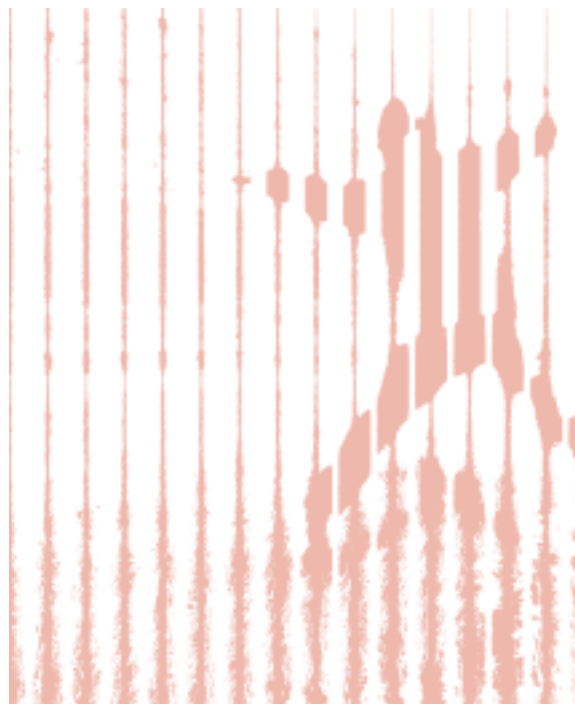
KÄSITTELY/TULOS

Yksittäisen kansalaisen kannalta merkittävä tulos väestökirjanpitosopimuksen uudistamisesta on se, että hän saa henkilötunnuksen helposti ja ilman tarpeetonta viivästystä kääntyessään jonkin pohjoismaisen väestörekisterin puoleen. Uudistettu sopimus on määrä allekirjoittaa marraskuussa 2004. Seuraavaksi on tarkoitus mahdollistaa se, että pohjoismaiset väestökirjanpitojärjestelmät voivat vaihtaa tietoja keskenään elektronisesti, jolloin muuttajan henkilötunnus vaihdetaan muuton yhteydessä.

Pohjoismainen kielisopimus

On laadittu juridinen selvitys pohjoismaalaisten oikeudesta käyttää omaa kieltään asioidessaan toisen Pohjoismaan viranomaisten kanssa sekä pohjoismaista kielisopimusta koskeva tiedotusstrategia. Selvitys on luovutettu yhteistyöministerille, jotka odottavat asiantuntijoiden lausuntoja ennen kuin vahvistavat lopullisen kannan asiassa.

Juridinen selvitys sisältää yhteenvedon pohjoismaisesta kielisopimuksesta suhteessa vastaaviin kansainvälisiin sopimuksiin sekä arvioinnin siitä, antaako kansallinen seuranta perusteita muuttaa kielisopimusta.

Erityiset esteet raja-alueilla

Kaikilla pohjoismaisilla raja-alueilla on erityisiä maantieteestä johtuvia rajaesteitä. Ruotsin ja Norjan välisellä rajalla on erityisiä ammatiliikenteen rajaesteitä. Ruotsin toimiessa pohjoismaisen yhteistyön puheenjohtajana vuonna 2003 käynnistettiin määrätietoinen työ rajaesteiden poistamiseksi ammatiliikenteeltä Pohjoismaissa. Myös Bornholmin raja-alueella on erityisiä esteitä. Yhtenä ongelmana ovat eri Pohjoismaiden erilaiset vaatimukset siitä, mitä narkoottisia ja psykooppisia aineita sisältäviä lääkkeitä saa viedä Pohjoismaasta toiseen. Tilanne on erityisen vaikea niille, jotka matkustavat usein esimerkiksi Bornholmiin ja pois sieltä Ruotsin/Ystadin kautta (ks. sosiaali- ja terveyssektoria koskeva jakso edellä). Islantilaiset puolestaan kohtaavat ongelmia erityisen islantilaisen nimiperinteensä vuoksi.

SEURAAVASSA KÄSITELLÄN ESIMERKKEJÄ TYÖSTÄ, JOLLA PYRITÄÄN POISTAMAAN NÄITÄ ERITYISIÄ ESTEITÄ RAJA-ALUEILTA:

- A Elinkeinoelämän alueelliset rajaesteet
- B Bornholmiin ja sieltä pois Ystadin kautta matkustavien rajaongelmat
- C Islantilainen nimiperinne

A Elinkeinoelämän alueelliset rajaesteet

ONGELMA

Pohjoismaiden rajoilla on useita tullikäsittelyyn ja tullimaksuihin liittyviä ongelmia. Pohjoismailla ei myöskään ole yhteisiä sääntöjä ajoneuvojen pituudesta, leveydestä ja painosta.

EHDOTUS

Vuonna 2003 silloinen Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajamaa Ruotsi piti Karlstadissa tulossuuntautuneen konferenssin, johon oli kutsuttu eri Pohjoismaiden asiantuntijoita ja virkamiehiä etsimään ratkaisua näihin ongelmiin. Konferenssin seurannaksi järjestettiin myöhemmin vuonna 2003 Östersundissa toinen konferenssi, johon osallistui poliittisia tahoja.

KÄSITTELY/TULOS

Kokoamalla yhteen oikeat asiantuntijat ja virkamiehet puheenjohtajamaa Ruotsi sai aikaan useita merkittäviä ja konkreettisia tuloksia. Tämä työ on seuraavassa vaiheessa:

- Tullikäsittelyä ja tullimaksukäytäntöä Ruotsin ja Norjan välisellä rajalla parannetaan vuoden 2004 aikana.
- Koneiden väliaikaisen maahantuonnin maksuja alennetaan. Asia on käytännössä ratkaistu.
- Sekakuormia kuljettavien kuorma-auto-kuljetusten rajanylitysehtoja lievennetään – kokeiluhanke käynnistettiin tammikuussa 2004.
- Ajoneuvojen pituutta, leveyttä ja painoa koskevia vaatimuksia joustavoitetaan – kokeilujärjestelmää on ehdotettu Norjaan ja Tanskaan. Norja ei kuitenkaan pidä mahdollisena muuttaa nykyisiä vaatimuksia.
- Työkoneenkuljettajien lupien vastavuoroinen tunnustaminen – pohjoismaainen sääntely pyritään saamaan aikaan vuonna 2004.

B Bornholmiin ja sieltä pois Ystadin kautta matkustavien rajaongelmat

ONGELMA

Matkustajille, jotka matkustavat lemmikki-eläinten kanssa Ruotsin/Ystadin kautta Bornholmiin ja sieltä pois, asetetaan erityisiä vaatimuksia. Näiden vuoksi lemmikkieläinten omistajien on pyydettävä Ruotsin maatalousvirastolta Jordbruksverketiltä todistus, jonka allekirjoittamalla he vakuuttavat, että kauttakulku tapahtuu ainoastaan Limhamn, Helsingborgin, Lernackenin ja Ystadin välillä, ettei eläintä ole viety Tanskan, Ruotsin ja Norjan alueiden ulkopuolelle viimeisen 6 kuukauden aikana, ettei eläin poistu ajoneuvosta matkalla Ruotsin alueella, ettei oleskelu Ruotsissa ylitä neljää tuntia, että eläin on tunnistemerkitty tatuoinnilla tai mikrosirulla ja että eläin on madotettu.

EHDOTUS

Olen säännöllisin väliajoin kiinnittänyt sekä Tanskan elintarvikeministerin että Ruotsin maatalousministerin huomiota tähän ongelmaan, jotta asiaan saataisiin helppo ja käyttäjäystävällinen ratkaisu. Nykyistä kauttakulkujärjestelmää ei kuitenkaan sovelleta niihin matkustajiin, jotka matkustavat Bornholmiin ja sieltä pois junalla tai bussilla Ruotsin kautta.

KÄSITTELY/TULOS

Kun tämän alan uudet, tiukat EU-säännöt tulivat voimaan, näytti alkuvuodesta siltä, että ongelma kasvaisi entisestään. Onneksi Tanska ja Ruotsi kuitenkin sopivat ensi vaiheessa pyytävänsä Euroopan komissiota hyväksymään olemassa olevan kauttakulkujärjestelmän, joka sisältää edellä mainitut vaatimukset. Tämän asian käsittelyä aion jatkaa edelleen.

c Islantilainen nimiperinne

ONGELMA

Islantilainen nimiperinne perustuu siihen, että lapsille annetaan nimi isänsä mukaan lisäämällä isän nimeen dottir- tai son-pääte. On konkreettisia esimerkkejä siitä, että muiden Pohjoismaiden viranomaiset ovat evänneet vanhempien anomuksen islantilaisten nimien rekisteröinnistä lapsilleen.

EHDOTUS

Olen esittänyt ongelman Tanskan pääministerille sen ratkaisun perusteella, joka Ruotsissa on löydetty tähän ongelmaan.

KÄSITTELY/TULOS

Tähän asti islantilaisilla on ollut vaikeuksia nimiperinteensä noudattamisessa Ruotsissa. Konkreettisessa tapauksessa Ruotsin veroviranomaiset ovat evänneet vanhempien anomuksen saada islantilaiset nimet rekisteröidyiksi. Tämä ongelma on nyt ratkaistu. Ruotsin hallitus on päättänyt muuttaa maan nimiasetusta. Muutoksen ansiosta ne Islannin kansalaiset, jotka ovat myös Ruotsin kansalaisia, voivat pitää tai saada haluamansa

islantilaisen nimiperinteen mukaisen nimen maksutta. Muutos tuli voimaan 1. toukokuuta 2003. Koska islantilaisilla on ollut samanlaisia ongelmia Tanskassa, olen esittänyt ongelman Tanskan pääministerille. Vastaukseksi olen saanut, että asiaa käsitellään osana Tanskan nimilakikomitean työtä. Komitea on antanut mietinnön, jossa käsitellään muun muassa tätä asiaa. Odotan kuitenkin käsittelyn etenemistä.

Aiotko muuttaa, opiskella tai työskennellä Pohjoismaissa?

Apunasi on pohjoismainen neuvontapalvelu Haloo Pohjola.

norden

Pohjoismaiden ministerineuvosto

www.HalloNorden.org

Haloo Pohjola!
Halló Norðurlönd!
Halo Norden!
Hallå Norden!

Pohjoismaiden ministerineuvosto perustettiin vuonna 1971

Pohjoismaiden hallitusten yhteistyöelimeksi. Ministerineuvosto tekee ehdotuksia Pohjoismaiden neuvoston istunnoille, toteuttaa neuvoston suosituksia, raportoi Pohjoismaiden neuvostolle yhteistyön tuloksista ja johtaa eri sektoreiden työtä. Yhteistyötä koordinoi kunkin hallituksen keskuudesta nimetty yhteistyöministeri. Ministerineuvosto kokoontuu tarpeen vaatiessa ja sen kokoonpano riippuu kulloinkin käsiteltävistä asioista.

Pohjoismaiden ministerineuvosto – Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18

DK-1255 København K

Puh. +45 3396 0200

Faksi +45 3396 0202

www.norden.org

Pohjoismaiden neuvosto perustettiin vuonna 1952 Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kansanedustuslaitosten ja hallitusten yhteistyöelimeksi. Suomi liittyi siihen vuonna 1955. Färsaarten ja Grönlannin valtuuskunnat kuuluvat Tanskan valtuuskuntaan ja Ahvenanmaan valtuuskunta Suomen valtuuskuntaan. Neuvostoon kuuluu 87 jäsentä (kansanedustajaa). Neuvosto on aloitteita tekevä, neuvoa-antava elin, jonka tehtävänä on valvoa pohjoismaista yhteistyötä. Neuvoston elimiä ovat yleiskokous, puheenjohtajisto ja valiokunnat.

Pohjoismaiden neuvosto – Nordisk Råd

Store Strandstræde 18

DK-1255 København K

Puh. +45 3396 0400

Faksi +45 3311 1870

pohjola

Pohjoismaiden ministerineuvosto

